

Bygherrerapport for undersøgelse af bopladsspor fra sen vikingetid og tidlig middelalder

ROM 2352,
Strandengen 1
Matr. 766b af Roskilde Bygrunde
Skt. Jørgensbjerg sogn
Sømme herred
Københavns amt.
Stednr. 02.04.12.

Resumé

Ved uddybning af en villakælder fandtes en grube og flere stolpehuller nedgravet i strandvolden. Keramik fra gruben kunne dateres til sen vikingetid eller tidlig middelalder, dog senest fra 1000-årene. Over fyldskifterne var et pløjelag, der var teglfrit, men rummede lidt dyreknogler, frådstenstumper og østersøkeramik.

Udgravningsdata

Undersøgelsen gennemførtes af Roskilde Museum ved mus.insp. Jens Ulriksen den 25.-26. juli og 3.-4. november 2005. Original dokumentation og genstandsmaterialet findes på Roskilde Museum, som også bekostede undersøgelsen.

Undersøgelsens baggrund

I juli 2005 havde skoleelev Mathilde Huusmann indleveret to kæbedele af et svin, som var "fundet ved gravning i haven til Strandengen 1" i Roskilde. En efterfølgende samtale med husejer Ole Huusmann afslørede, at det var kælderen i villaen, som var under udvidelse, og samtidig skulle den ældre del af kælderen uddybes. Ved gravearbejdet, der foregik med håndskovl, var de to knogler blevet fundet. Ole

Figur 1 Den vestlige halvdel af kælderen med opbrudt gulv.

Huusmann kunne endvidere fortælle, at al muldjorden var blevet soldet, inden den blev spredt i et tyndt lag på græsplænen. Ved denne behandling var ikke fremkommet for ham genkendelige genstande.

En besigtigelse af kælderen viste, at der under det eksisterende kældergulv var et omtrent 30 cm tykt muldlag med lernister, trækul og

dyreknogler. Herunder var overfladen af en strandvold fra det såkaldte Littorinahav,

der nåede sit højeste niveau omkring 4000 år før Kr.f. I Roskildeområdet svarer dette niveau til ca. +3,50 m o.h. I denne flade kunne iagttages en del af en grube på ca. 90 x 170 cm, der kun var delvist frilagt i kælderens nordvesthjørne. Fyldet blev foreløbigt undersøgt med ske, hvorved fremkom enkelte skår af uornamenteret bopladskeramik af vikingetidig karakter sammen med et par skår af østersøkeramik af senslavisk type med tætstillede omløbende furer. Gruben var ikke mere end 10 cm dyb. Ved kælderens sydvesthjørne sås desuden to stolpehuller.

Det aftaltes, at museet kunne undersøge det frilagte areal med det samme og vende tilbage, når resten af gulvet er blevet revet op. Desuden ville Huusmann på et senere tidspunkt etablere en udvendig kælderudgang i syd, hvor museet ligeledes kunne foretage undersøgelser. I den anledning blev museet ringet op af Huusmann i november 2005. Kælderudgangen var etableret, og i den østlige halvdel af kælderen var gulv og jord fjernet til ca. 60 cm under oprindeligt gulvniveau. I nordøsthjørnet af rummet var efterladt en blok af muldjord, som blev udgravet.

Opmåling og dokumentation

Der etableredes et målesystem med X-aksen stigende mod øst langs indersiden af den sydvæg i kælderudvidelsen, og Y-aksen stigende mod nord følgende indersiden af vestvæggen i kælderudvidelsen. Der blev ikke nivelleret.

Fladen blev tegnet på folie i 1:20, mens snit af anlæg blev tegnet i 1:10, ligeledes på folie.

Anlæg nummeredes fortløbende med arabertal (A1, A2...), og genstande nummeredes indenfor hvert anlæg (A1 x 2).

Der blev taget fotos med digitalkamera i jpeg-format. Forholdene var imidlertid ikke optimale, da udgravningen foregik indendørs i et kælderrum med mindre vinduer.

Topografi, terræn og undergrund

Strandengen 1 ligger i et ældre villakvarter i det nordlige Roskilde på hjørnet af Strandengen og Skt. Ibs Vej, hvor terrænet falder mod vest og nord. Omtrent 50 m mod øst ligger Skt. Ibs kirke, mens området, hvor der i 1996-97 blev undersøgt rester af 11.-12. årh. 's anløbsplads og et fossilt vandløb, befinder sig mindre end 100 m mod vest. Senest fra 1291 betegnedes området "Vindeboder", og i 1300-1400-årene synes de skriftlige kilder at omtale spredt bebyggelse med gårdsnavne (f.eks. "Nørregård" og "Pilegård"), humlehaver og ubebyggede grunde.

Huusmann oplyste, at der er 1,20 m muldjord over strandvoldsgruset, som udgør råjorden på stedet.

Undersøgelsesmetode

Det undersøgte område afgrænsedes af kælderrummets vægge. Ved begyndelsen af den arkæologiske undersøgelse i juli var jorden afgravet, således at der kun manglede 10 cm før det ønskede støbeniveau var nået i den vestlige halvdel af kælderen. Den stærkt grusede flade, der overvejende var strandvoldsmateriale iblandet lidt brun muld, blev gået efter med graveske, hvorved tre stolpehuller og en grube blev erkendt. De fremstod relativt tydeligt som brune lerede fyldskifter i forhold til den grove, grusede, stedvist sortbrune strandvold. Anlæggene blev snittet med ske og derefter tømt.

I november 2005 var gulv og jord fjernet til støbeniveau i kælderens ældre, østlige del, bortset fra en jordblok på ca. 2,2 m's længde og 0,9 m's bredde. Under det støbte gulv var et ca. 0,3 m tykt jordlag over strandvolden. Denne jordblok blev udgravet

med ske, og tværsnittet tegnet tre forskellige steder. I 'profil 3' sås et lille stolpehul, der kun nåede få centimeter ned i strandvolden.

Undersøgelsens resultater

A1 var en grube med flad bund, som lå i kælderens nordvestlige hjørne. Den frilagte bredde var omtrent 70 cm, mens længden var minimum 2 m. Ingen af enderne blev påvist. I fyldet, der var brun gruset lermuld med enkelte lernister, fremkom dels et par skår af uornamenteret bopladskeramik af vikingetidig type, dels skår af østersøkeramik af senslavisk karakter. Førstnævnte er ikke yngre end 1000-tallet, mens sidstnævnte type kan dateres til 10.-12. årh. Desuden fandtes enkelte dyreknogler. Da fyldet var fjernet sås et stolpehul med jævn bund i grubens vestende. Fyldet var brun gruset lermuld, der, udover et par barnehovedstore sten i den ene side, rummede et skår af østersøkeramik.

Der fandtes yderligere tre stolpehuller i strandvoldens overflade. De var kun nedgravet mellem 5 og 15 cm, og fyldet bestod brun gruset lermuld med enkelte dyreknogler.

I kælderens nordøsthjørne var et intakt muldlag, der dækkede 2,2 x 0,9 m og var omtrent 0,35 m tykt. Generelt bestod muldlaget af løs, brun sandmuld med en del småsten, skaller, brændte sten og lerede klumper. Heri knogler, frådstenstumper og østersøkeramik. Derunder var et ca. 10 cm tykt lag af sortbrun, løs gruset lerblandet ral, der dannede overgangen mellem muldlag og strandvold. Ved udgravningen af muldlaget fandtes endnu et stolpehul, der var nedgravet gennem en sort horisont af omdannet organisk materiale (tang?) på overgangen mellem strandvolden og muldjorden.

Konklusion

Der kunne ikke udledes konstruktioner eller sammenhænge af de fundne anlægsspor. Stolpehullet i bunden af gruben kunne teoretisk være en del af et grubehus, der i givet fald skulle være forsynet med hjørnestolper. Videre udgravninger kan måske be- eller afkræfte dette.

Gennemgravningen af muldblokken viste, at der ikke var tegl indblandet, og at mulden rummede østersøkeramik. Laget er således ophobet og/eller bearbejdet i sen vikingetid eller tidlig middelalder.

Fundet udgør efter al sandsynlighed en del af Roskildes anløbsplads fra 1000-1100-tallet. Anlægstyper og fundmateriale kan sammenlignes med forholdene i den nordlige ende af Byparken (jf. ROM 1813, undersøgt i 1997). Den uornamenterede bopladskeramik i gruben hører til det ældste vikingetidskeramik i byen.